

Aloite 489: Pakottava kontrolli kriminalisoitava

Aloitteen tiivistys:

Suomessa pakottava kontrolli ei ole rikos. Pakottava kontrolli tarkoittaa pitkään jatkuvaa äärimmäistä henkistä väkivaltaa. Pakottava kontrolli voi ilmetä monin tavoin, kuten henkisenä painostamisena, uhkailuna tai kontrollina, jolla tähdätään uhrin itsemääräämisoikeuden murentamiseen.

Sosialidemokraattiset Naiset esittää, että SDP edistää pakottavan kontrollin kriminalisointia eli tehtäväksi rangaistavaksi viipymättä. Lainsäädännössä tulee ottaa huomioon väkivallan prosessimaisuus ja pitkäkestoisuus, sekä nostaa uhrin ja tekijän läheinen suhde rangaistuksen koven-tamisperusteeksi. Lisäksi samalla tulee edistää koulutusta niin yleis- kuin erityispalveluissa, vahvistaa viranomaisten yhteistyötä sekä taata järjestöille riittävät resurssit ehkäisevälle työlle.

Puoluehallituksen päätösesitys: Puoluekokous yhtyy aloitteen tavoitteeseen edistää pakottavan kontrollin kriminalisointia.

Aloitteen pointit:

- Suomi on allekirjoittanut ja sitoutunut Istanbulin sopimukseen eli Euroopan neuvoston yleissopimukseen naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä. Sopimus velvoittaa Suomea tunnistamaan ja torjumaan pakottavan kontrollin yhtenä henkisen väkivallan muotona. Tästä huolimatta pakottava kontrolli ei ole vielä Suomessa itsenäinen rikosnimike ja nykyinen lainsäädäntö ei tunnista pakottavan kontrollin prosessi-maista ja pitkäkestoista luonnetta.
- Pakottava kontrolli on vakava ja laaja-alainen ilmiö, jota esiintyy erityisesti lähisuhteissa, hoivasuhteissa ja tiiviissä yhteisöissä. Pakottava kontrolli ei ole satunnaista ilkeilyä tai pomottamista, vaan pitkäkestoista ja tarkoituksellista toimintaa, joka vaikuttaa kokijan elämään ja saa tämän muuttamaan radikaalisti omaa käyttäytymistään.
- Pakottava kontrolli on usein näkymätöntä, sillä se ei jätä fyysisiä jälkiä ja usein tapahtuu katseilta piilossa. Kokijan pukeutumista, käyttäytymistä, liikkumista tai rahankäyttöä rajoitetaan. Kokija voidaan eristää läheisistään, manipuloidaan, valvotaan seuraavan pieniäkin määräyksiä, rangaistaan ja palkitaan vuorotellen, uhkaillaan, pelotellaan tai nöyryytetään.
- Pakottavaan kontrollin yhteydessä käytetään usein termiä "gaslighting", joka on psykologista manipulointia, jossa tekijä saa kumppaninsa epäilemään omaa muistiaan, havaintojaan tai mielenterveyttään. Se on haitallinen vallankäytön muoto, joka voi murentaa kokijan käsityksen todellisuudesta. Pakottavaa kontrollia pidetään usein vain henkisen väkivallan muotona, mutta siihen voi liittyä fyysistä, seksuaalista ja taloudellista väkivaltaa tai niillä uhkaamista.
- Pakottava kontrolli ei ole rakkautta tai huolenpitoa, vaan vallankäyttöä ja alistamista. Koska ainoa näkyvä merkki voi olla muutokset kokijan käytöksessä, sen tunnistaminen voi olla vaikeaa niin kokijalle, läheisille kuin ammattilaisille. Osapuolten välinen epätasa-arvoinen valtasuhde vaikeuttaa kokijan hakeutumista avun ja tuen piiriin.
- Nykyisen rikoslain painopiste on fyysisessä väkivallassa, eivätkä kaikki erityisesti läheisille suhteille ominaiset kontrollin ja alistamisen keinot ole kriminalisoituja.
- Oikeusministeriön vuonna 2023 teettämässä selvityksessä henkisen väkivallan osalta suositellaan rikoslakiin säädettäväksi uusi rikostunnusmerkistö pakottavasta

kontrollista. Selvityksestä käy ilmi, että nykyisellään henkinen väkivalta johtaa äärimmäisen harvoin rangaistukseen.

- Pakottavan kontrollin kriminalisointi olisi merkittävä askel uhrien suojelussa. Se mahdollistaa varhaisemman puuttumisen, ehkäisee väkivallan eskaloitumista ja tunnistaa henkisen väkivallan monimuotoisuuden.
- Pakottavaa kontrollia esiintyy myös pakkoavioliitoissa ja ihmiskaupassa. Pakottavan kontrollin erilliskriminalisointi saattaisi lisätä näiden väkivallan muotojen ehkäisemistä niiden alkuvaiheissa. Samalla pakottavan kontrollin säätäminen rikokseksi vahvistaisi viimeisteltävänä olevaa pakkoavioliiton kriminalisointia.